

ombudsman
veřejný ochránce práv

Dětský domov Znojmo, příspěvková organizace

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Hakenova 716/18, 669 02 Znojmo
Zřizovatel:	Jihomoravský kraj
Ředitel:	Mgr. Anita Tučková
Typ zařízení:	dětský domov
Kapacita:	54 dětí
Datum návštěvy:	26. – 27. února 2019
Datum vydání zprávy:	3. června 2019
Návštěvu provedli:	Mgr. Marek Czaniecki, Mgr. Tereza Gajdušková, Mgr. Tereza Hanelová, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Anna Láníčková

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Obsah

Úvodní informace	3
Systematická návštěva a její cíl	3
Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení	3
Charakteristika zařízení	5
Průběh návštěvy	5
Shrnutí	6
Odborná práce s dětmi	7
1. Zajištění zdravotních služeb	7
2. Psychologická práce s dětmi	11
Pobyt dítěte v zařízení	12
3. Nestálost rodinných skupin	12
4. Stížnostní mechanismus	13
5. Stravování	14
6. Pobyt dítěte mimo zařízení	15
Zastupování dítěte a rozhodování o jeho záležitostech	19
7. Zastupování dítěte ředitelkou zařízení	19
Personál	22
8. Počet úvazků vychovatelů	22
9. Vztah k dětem	22
Prostředí	24
10. Umístění zařízení	24
11. Prostory rodinných skupin	24
12. Toalety a sprchy	26
13. Návštěvní místnost	27
Přehled opatření k nápravě	29

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv¹ vykonávám činnost národního preventivního mechanismu, v jehož rámci provádím **systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě**. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami špatného zacházení.² Dětské domovy představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.³ Pracovníky jsou právníci, psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a umístěnými dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁴ Charakter návštěv je **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard péče o děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou v České republice.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Z každé systematické návštěvy **pořizuji zprávu, jejíž součástí mohou být návrhy opatření k nápravě**. Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k prevenci nebo odstranění špatného zacházení. Zpráva nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto může působit negativním dojmem. Prosím čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo.⁵ Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty. Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín. Pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

---

1 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, posilování závislosti na poskytované péči, anebo nerespektování sociální autonomie.

3 V souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

4 V souladu s § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

5 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přikládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna.

Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace. **Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁶ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení), včetně obdrženého vyjádření, na svých internetových stránkách⁷ a databázi Evidence stanovisek ochránce ESO.⁸

Po provedení série souvisejících návštěv **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízeníům jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení.

---

6 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

7 Veřejný ochránce práv - ombudsman [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 7. 5. 2019]. Dostupné z <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

8 Evidence stanovisek ochrance (ESO) je dostupná z <http://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.

Charakteristika zařízení

Dětský domov Znojmo je příspěvkovou organizací Jihomoravského kraje. Předmětem jeho činnosti je zajišťování péče a přímého zaopatření dětem s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Maximální kapacita zařízení je 54 dětí. V době systematické návštěvy jich bylo v zařízení evidováno 42, fyzicky přítomno bylo 37 dětí. Celkem 35 dětí pobývalo v zařízení na základě rozhodnutí soudu, kterým byla nařízena ústavní výchova, 5 dětí na základě předběžného opatření a 2 děti pak na základě zaopatřovací smlouvy. Děti byly rozděleny do sedmi koedukovaných rodinných skupin.

Zařízení je rozmístěno do tří různých pracovišť. Hlavní budova se nachází na ulici Hakenova, kde v době návštěvy sídlilo vedení zařízení a čtyři rodinné skupiny. Druhá budova se nachází na ulici Na Návrší. V době návštěvy probíhaly přípravné práce na její celkovou rekonstrukci (stěhování atp.). V této budově sídlila vedoucí vychovatelka a dvě rodinné skupiny. Jedna rodinná skupina pak sídlila v běžném bytě v panelovém domě v ulici Krylova. Zařízení má také k dispozici chatu ve Štítarském lese u Vranovské přehrady, kterou využívá v letních měsících zejména s mladšími dětmi na rekreaci.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 26. – 27. února 2019 bez předchozího ohlášení. Ředitelka Mgr. Anita Tučková byla o návštěvě osobně informována při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv jí předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedli právničky Kanceláře Mgr. Tereza Gajdušková, Mgr. Tereza Hanelová, Mgr. Anna Láníčková a právník Mgr. Štěpán Jílka. Na šetření se též podílel pověřený expert z oboru speciální pedagogiky Mgr. Marek Czaniecki.

Zaměstnanci Kanceláře navštívili rodinné skupiny umístěné v budovách na ulici Hakenova a na ulici Na Návrší. V rámci návštěvy pozorovali podmínky a průběh péče o děti, studovali spisovou dokumentaci, hovořili s ředitelkou zařízení, její zástupkyní, sociální pracovnící, psycholožkou, vedoucí vychovatelkou, účetními, vychovateli a s přítomnými dětmi. Na místě zastižený personál poskytl veškerou požadovanou součinnost, za což děkuji.

Shrnutí

V zařízení jsem nenarazila na případy špatného zacházení. Jako velké riziko však vnímám časté **hospitalizace dětí v dětských psychiatrických nemocnicích**. Ve většině případů hospitalizovaných dětí není zcela zřejmé, jaké důvody k jejich hospitalizaci vedly, jaký byl její průběh a jaké jsou její výsledky. Není také zřejmé, jak dále zařízení tyto informace zohledňuje při další práci s dětmi.

Jako další možné riziko, které by v konečném důsledku mohlo vést ke špatnému zacházení, vnímám **nedostatek personálu**. V současnosti není v silách zařízení, aby vyhovělo zákonným požadavkům na organizaci a rozsah přímé pedagogické činnosti za současného dodržování pracovněprávních předpisů a pružného reagování na mimořádné situace. Apeluji proto na zřizovatele zařízení, aby navýšil počet zaměstnanců adekvátně k potřebám zařízení, a to včetně mzdových prostředků.

Kriticky hodnotím praxi zařízení v oblasti **zastupování dítěte a rozhodování o jeho záležitostech**, kdy ředitelka zařízení na základě předem formulovaného obecného zmocnění jedná za dítě z pozice zákonného zástupce i ve věcech zásadní důležitosti, aniž by pro to byly splněny zákonné předpoklady.

Zařízení sice je formálně rozděleno na rodinné skupiny, kolektivní soužití však ve značné míře převládá. Hromadné stravování, časté slučování a přeskupování rodinných skupin a omezování pobytu dětí mimo zařízení ve prospěch společných aktivit nekorrespondují s deklarovaným rodinným modelem ústavní výchovy a blíží se spíše **modelu institucionálnímu**. To může být na škodu nejen dětem, ale i celkovému soužití v zařízení.

Součástí zprávy je také několik připomínek **k vnitřním prostorům zařízení a jejich vybavení**. Formulovala jsem je zde také proto, aby mohly být zohledněny při plánované rekonstrukci budovy Na Návrší.

Pozitivně hodnotím **víkendové stravování**, kdy si celodenní stravu děti připravují v rámci rodinných skupin ve spolupráci s vychovateli. Dobrou praxí jsou také **večeře**, které jsou podávány na rodinných skupinách, a děti jsou tak jednou za den u jednoho stolu.

Kladně také vnímám skutečnost, že zařízení při nastavování koncepce práce psychologů **využívá podpory diagnostického ústavu**. Je zřejmé, že cílem zařízení je, aby byla psychologická péče o děti co nejefektivnější.

Odborná práce s dětmi

---

1. Zajištění zdravotních služeb

Účelem školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy je zajištění náhradní výchovné péče o děti, které jsou do něj umístěny. Tato péče má být dětem poskytována podle jejich individuálních potřeb, v zájmu jejich zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.⁹ Součástí této péče je také zajištění zdravotních služeb prostřednictvím lékaře nebo jiného odborného pracovníka nebo poskytovatele zdravotních služeb. K jejich výběru je zařízení oprávněno přímo za zákona.¹⁰

1.1 Hospitalizace dětí v dětské psychiatrické nemocnici

Děti, které jsou v péči pedopsychiatričky, jsou na její doporučení velmi často hospitalizovány v Dětské psychiatrické nemocnici Velká Bíteš. V roce 2018 to bylo minimálně 14 dětí, v roce 2017 pak minimálně 17 hospitalizovaných dětí. Ve většině případů jsou tyto hospitalizace opakované, některé hospitalizace jsou pojaty jako tzv. letní rehabilitační pobyty. Například dítě A, které je v zařízení od roku 2013, absolvovalo v DPN již 10 pobytů (z toho 4 pobyty byly pojaty jako letní rehabilitační). Na přelomu roku 2014/2015 strávilo s krátkými přestávkami na psychiatrii v součtu zhruba půl roku, na přelomu roku 2017/2018 pak s několikadenní přestávkou v období Vánoc opět dalšího půl roku. V letech 2015, 2016, 2018 pak bylo pravidelně hospitalizováno po dobu jednoho až dvou měsíců. Obdobná situace je pak u dítěte B, které bylo do zařízení umístěno v roce 2014 a do data provedení systematické návštěvy bylo hospitalizováno celkem sedmkrát (z toho třikrát v rámci letního rehabilitačního pobytu). V roce 2017 strávilo na psychiatrii v součtu 5 měsíců, v roce 2018 pak 4 měsíce.

Jak již bylo uvedeno, hospitalizace dětí na psychiatrii jsou realizovány na základě doporučení pedopsychiatričky. Tu obvykle telefonicky kontaktuje sociální pracovníce v případech, kdy na děti obdrží větší množství stížností ze školy. Psychiatrička následně vypracuje doporučení k hospitalizaci a zašle je do dětské psychiatrické nemocnice, která pak zařízení kontaktuje s informací, kdy může dítě k hospitalizaci nastoupit. Hospitalizace obvykle trvá v řádu měsíců, přičemž v jejím průběhu je dítě v individuálních intervalech pouštěno na krátké dovolenky do zařízení. Po ukončení hospitalizace zařízení obdrží tzv. předběžnou propouštěcí zprávu, kde je v několika řádcích vágně popsán průběh hospitalizace (např. „příjem dle plánu“, „adaptace a průběh hospitalizace v pořádku“, „odchází klidný, neagresivní“ atp.), diagnóza, provedené terapie a další doporučení, obvykle předpis medikace a prohlídka u ambulantní pedopsychiatričky. Řádná propouštěcí zpráva je pak zasílána pouze pedopsychiatričce, která ji pak údajně ústně tlumočí personálu zařízení.

---

9 Viz § 1 odst. 2 ve spojení s § 12 odst. 1 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

10 Viz § 2 odst. 5 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

Ze spisové dokumentace dětí není patrné, zda a popřípadě jaké byly vyčerpány dostupné ambulantní prostředky a nástroje speciální výchovné péče, než bylo přistoupeno k hospitalizaci dítěte na psychiatrii. Doporučení pedopsychiatričky k hospitalizaci dětí bylo nalezeno jen u velmi málo hospitalizovaných dětí, a nebylo tak zřejmé, z jakého důvodu byly děti hospitalizovány. V důsledku nepřezkoumatelnosti těchto důvodů pak může vznikat podezření o hospitalizování dětí čistě na základě výchovných problémů či o odklánění „*problémových*“ dětí do zdravotnických zařízení, což považuji za nepřijatelné. Pokud se ukáže být daný typ školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nevhodný, je nutné učinit kroky k přemístění dítěte, nikoli pouze opakovat pobyty v psychiatrické léčebně.

Stejně tak nelze bez dalšího akceptovat skutečnost, že zařízení nemá k dispozici dostatečné informace o průběhu hospitalizace dítěte, jejích výsledcích a doporučeních k dalšímu postupu. Pouhé ústní zprostředkování těchto informací pedopsychiatričkou není dostačující. Tyto informace by měly být součástí spisové dokumentace dětí a měly by být řádně zohledněny v jejich programech rozvoje osobnosti. Pro úplnost uvádím, že zařízení má na dotyčné informace ze zákona nárok.¹¹

V několika případech bylo také zjištěno, že v odpovědích zařízení na žádosti soudů, OSPOD a dalších dotčených subjektů o podání zprávy o umístěných dětech nebyly o hospitalizacích na psychiatrii žádné zmínky. Domnívám se, že hospitalizace v dětské psychiatrické nemocnici je natolik vážnou událostí, aby byla v těchto zprávách uváděna, resp. mě nenapadá žádný objektivní důvod, pro který by v těchto zprávách být uváděna neměla.

Samotné děti vnímají hospitalizaci v dětské psychiatrické nemocnici jako trest za jejich chování, které překročilo určitou mez. Shodně uváděly, že „*pokud někdo zlobí, jede do Bíteše*“. Považuji za vhodnější dětem důvody hospitalizace, a to ať už jich samotných nebo jiných dětí, vždy řádně vysvětlit. Například tak, že se jim z povahy jejich osobnosti nedaří dostatečně zvládat své emoce, a tím pádem i své chování, a právě s tím jim mohou odborníci v průběhu jejich pobytu v dětské psychiatrické nemocnici pomoci. Vnímání psychiatrických hospitalizací je tedy nutné přeměnit z „*trestu*“ na „*pomoc*“.

Opatření:

- 1) Využívat ambulantních prostředků a nástrojů speciálně výchovné péče před přistoupením k hospitalizaci dětí na psychiatrii a náležitě to dokumentovat (průběžně).**
- 2) Vyžadovat zprávy o průběhu a výsledcích hospitalizace a tyto pak reflektovat při tvorbě programů rozvoje osobnosti dítěte (průběžně).**

---

¹¹ Zákonný zástupce dítěte (a skrze § 42 zákona o zdravotních službách také ředitel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy) má právo na informace o zdravotním stavu pacienta a právo klást otázky vztahující se ke zdravotnímu stavu pacienta a navrhovaným zdravotním službám. Tato práva vyplývají z § 31 odst. 5 zákona o zdravotních službách. Odkazuji také na § 31 odst. 6 téhož zákona, dle kterého je v určitých případech poskytovatel zdravotních služeb oprávněn v nezbytném rozsahu informovat i osoby, které budou o pacienta osobně pečovat.

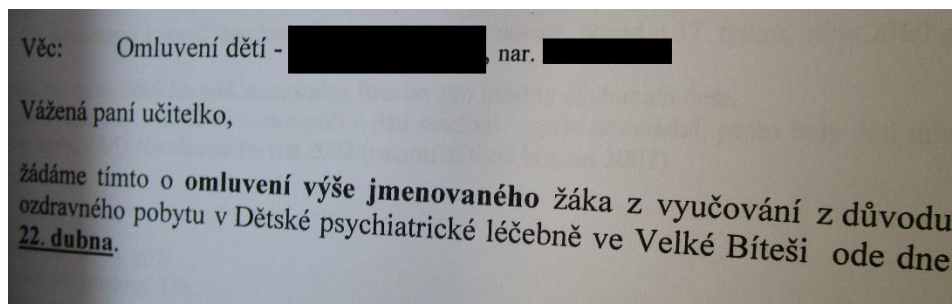

3) Uvádět informace o hospitalizaci dětí na psychiatrii ve zprávách pro OSPOD a soudy (průběžně).

4) Pokusit se změnit náhled dětí na psychiatrické hospitalizace (průběžně).

1.1.1 Omlouvání dětí z vyučování z důvodu psychiatrické hospitalizace

Pokud hospitalizace dítěte v dětské psychiatrické nemocnici zasahuje do školního roku, a dítě tak zameškává školní docházku, ředitelka zařízení je omlouvá z vyučování níže uvedeným způsobem.

Obr. 1 - Omluvenka z vyučování jednoho z umístěných dětí

Domnívám se, že děti mohou být z důvodu svého umístění do dětského domova stigmatizovány, což je může zvláště ve školním prostředí znevýhodňovat. Tuto skutečnost nepřímo potvrdila i sociální pracovnice, když uvedla, že v poslední době si učitelé na děti ze zařízení začali více stěžovat a osobně se domnívá, že si v některých případech na děti i „zasedli“. I právě proto je nutné bránit další stigmatizaci dětí či prohlubování již případně existujících předsudků a zažitých stereotypů. Jsem toho názoru, že omlouvání dětí z vyučování s výše vyobrazeným zdůvodněním případně stigmatizaci nebrání, ba naopak její vznik může zapříčinit. Považuji za vhodné poukázat na standardy, podle kterých by zařízení mělo aktivně předcházet vzniku předsudků a jejich negativních dopadů na děti ze strany okolí zařízení. Při spolupráci se školou by zařízení mělo uplatňovat takové postupy, které dbají na prevenci možného negativního nálepkování dítěte ve škole.¹² Z tohoto pohledu považuji za vhodnější, aby zařízení omlouvalo děti pouze z důvodu jejich hospitalizace. Není nutné uvádět, kde konkrétně je tato hospitalizace realizována.

Opatření:

5) Při omlouvání dětí z vyučování neuvádět důvody hospitalizace (průběžně).

1.2 Psychiatrická medikace

Zařízení dlouhodobě spolupracuje s dětskou psychiatrickou, která jednou za 3 až 4 měsíce dochází za dětmi do zařízení. V její péči bylo v době návštěvy celkem 18 dětí, z toho 17 mělo předepsanou medikaci. Předávání informací o specifických potřebách dětí probíhá mezi pedopsychiatrickou a personálem zařízení obvykle ústně při samotných pravidelných prohlídkách dětí a také písemně formou zpráv o vyšetření. Na základě těchto zpráv

¹² Standardy 2.11 a 2.31.

pak sociální pracovníce zařízení sestavuje rozpisy medikace, které jsou vyvěšeny na nástěnce ve vychovatelně. Podle nich pak noční služba připravuje medikaci do „lékovek“ denním vychovatelům, kteří ji pak podávají dětem.

V některých případech zaměstnanci Kanceláře zjistili, že rozpis medikace nekoresponduje s předpisy medikace obsaženými ve zprávách o vyšetření. Sociální pracovníce k tomu uvedla, že je s pedopsychiatřičkou v kontaktu a v případě potřeby jí popíše aktuální problémy a projevy chování konkrétního dítěte. Pedopsychiatřička pak na základě jejího sdělení nařídí změnu či úpravu medikace, kterou následně sociální pracovníce zapíše do aktuálního rozpisu medikace.

O změně medikace, provedené pedopsychiatřičkou na dálku, by měl být učiněn záznam do spisové dokumentace dítěte. Jakékoli úpravy medikace a jejich důvody by měly být zpětně dohledatelné. Zabezpečuje se tím kontinuita odborné péče o umístěné děti a předchází se možným svévolným úpravám medikace bez konzultace s odborným lékařem.

Ačkoli spolupráci zařízení s pedopsychiatřičkou vítám, mám za to, že zde není zcela využit její potenciál. V souvislosti s tím odkazuji na dobrou praxi jiného zařízení spočívající ve zřízení přístupu pedopsychiatra do elektronické dokumentace dětí (v nezbytném rozsahu), který tak jednak měl k dispozici záznamy personálu o chování a projevech dítěte, a jednak mohl sám vkládat doporučující pokyny personálu zařízení pro další práci s dítětem.¹³ Doporučuji tento postup ke zvážení.

Opatření:

- 6) Uvádět veškeré změny medikace spolu s důvody, které k nim vedly, do spisové dokumentace dětí (průběžně).**

1.3 Evidence podávání léků

Léky se dětem podávají v jídelně při společném stolování. Předtím jsou nachystány v „lékovkách“ ve vychovatelně, kde se také nacházejí dokumenty, do kterých klíčoví pracovníci dětí zaznamenávají podávání léků.

První den systematické návštěvy, tedy 26. 2., našli zaměstnanci Kanceláře v dokumentaci dítěte C záznam o tom, že byly dítěti podány léky 27. 2., a to jak ráno, tak i odpoledne. Takovou praxi, kdy je podání léků zaznamenáno dříve, než k němu dojde, hodnotím jako vysoce rizikovou. Může se totiž stát, že v důsledku nepřesné evidence podávání léků bude dítěti podána medikace dvakrát, případně mu nebude podána vůbec.

Opatření:

- 7) Instruovat vychovatele stran účelu a významu vedení evidence podávání léků (bezodkladně).**

---

13 Veřejný ochránce práv [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [vid. 2. 5. 2019]. Dostupné z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf; str. 147.

2. Psychologická práce s dětmi

Zařízení zaměstnává již asi 2 roky psycholožku, která do něj dochází na tři odpoledne v týdnu. Koncepce její práce se však za dobu jejího působení v zařízení několikrát změnila. V době návštěvy se zaváděl nový systém spočívající v tom, že vždy jedno celé odpoledne v týdnu zůstává určená rodinná skupina v zařízení a děti i vychovatelka postupně chodí k psycholožce na krátké individuální pohovory. Tento způsob práce je odlišný od minulých koncepcí zejména tím, že pohovory s psycholožkou jsou povinné pro všechny děti, nikoli jen pro ty, které to samy chtějí nebo pro ty, se kterými chtěla hovořit psycholožka.

Ačkoli vítám skutečnost, že se zařízení snaží dětem zajistit odbornou péči, její současné nastavení mi nepřijde zcela šťastné. Jelikož je dětem nepřímo nařízeno, aby jednou týdně svůj volný čas místo vycházky trávily v areálu zařízení a vyčkávaly, než přijde řada na jejich pohovor s psycholožkou, logicky některé děti vnímají spolupráci s psycholožkou jako omezující povinnost. Doporučuji tedy, aby setkávání dětí s psycholožkou bylo spíše na dobrovolné bázi a aby se případná povinná setkání konala s menší intenzitou. Psycholožka by se měla věnovat zejména těm dětem, které jsou opakovaně hospitalizovány na psychiatrii. Velmi pozitivně vnímám skutečnost, že při nastavování koncepce práce psycholožky zařízení využívá podpory diagnostického ústavu. Je zřejmé, že cílem zařízení je, aby byla psychologická péče o děti co nejefektivnější.

Opatření:

- 8) Koncipovat každotýdenní setkávání dětí s psycholožkou jako možnost, nikoli jako povinnost, a případná povinná setkání realizovat s menší intenzitou, např. jednou za měsíc (do 3 měsíců).**

Pobyt dítěte v zařízení

---

3. Nestálost rodinných skupin

V zařízení je běžnou praxí dočasné spojování a rozdělování rodinných skupin. Děti z jedné rodinné skupiny jsou rozděleny mezi ostatní skupiny, které nejsou kapacitně naplněny, a jejich původní skupina se dočasně uzavře. Děje se tak zejména kvůli nedostatečnému počtu vychovatelů, kdy zařízení v případech absence několika vychovatelů z důvodu dovolených, nemocenských atp. není schopno pružně reagovat a zajistit řádný chod všech rodinných skupin. Děti jsou na tento postup zvyklé a nepřijde jim na něm nic zvláštního. To však neznamená, že je to v pořádku.

Z rozpisu směn je patrné, že některé skupiny byly v období mezi 1. 2. – 1. 3. 2019 uzavřeny celkem v 16 dnech. Je však třeba uvést, že v týdnu 11. – 17. 2. 2019 měly děti jarní prázdniny a dle informací získaných od sociální pracovnice pobývalo mimo zařízení celkem 10 dětí. V ostatních případech však byly děti v rodinných skupinách přeskupovány pravděpodobně z provozních a personálních důvodů zařízení.

Rozdělení dětí do rodinných skupin má sloužit ke stabilizaci dítěte a má mu umožnit fungovat v prostředí podobajícím se běžné domácnosti. Jak běžná domácnost, tak i rodinná skupina v zařízení má mít vlastní rytmus a život a dítě má mít v ní své pevné místo. Pravidelným rozdělováním skupin a přesouváním dětí dochází ke ztrátě žádoucí stability, kdy se dítě pravidelně objevuje mezi „cizími“ dětmi a v „cizím“ prostředí. Tento postup pak popírá rodinný model ústavní výchovy. Uznávám, že krátkodobé rozdělení rodinné skupiny nelze zcela vyloučit, ale nesmí být pravidlem, jako je tomu ve zdejších zařízení.

První den systematické návštěvy byla z důvodu nemoci dvou vychovatelů dočasně uzavřena rodinná skupina č. 1, která se skládala z šesti dětí, z toho pět byli sourozenci. Těchto šest dětí bylo po dvou rozděleno do ostatních tří skupin sídlících ve stejné budově, čímž došlo k rozdělení sourozenců, byť pouze dočasně. Zařízení tímto postupem může zasahovat do práva dětí na společné umístění se svými sourozenci.¹⁴ Byť je takový zásah krátký a dočasný, jeho závažnost vnímám zejména z pohledu jeho častého opakování. V tomto kontextu je také možné poukázat na standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy¹⁵, které sice nejsou pro navštívené zařízení závazné, ale mohou sloužit jako příklad dobré praxe.

---

14 Viz § 20 odst. 1 písm. d) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

15 MYŠKOVÁ, Lucie et al. Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a standardy kvality služeb ambulantních středisek výchovné péče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018. ISBN 978-80-7481-223-1 (dále jen „Standard“). Standard 2.7.

Opatření:

- 9) Přístupovat k rozdělování rodinných skupin jen ve výjimečných případech (průběžně).**
- 10) Nerozdělovat sourozence mezi jiné rodinné skupiny pouze z provozních důvodů (průběžně).**

4. Stížnostní mechanismus

4.1 Interní stížnostní mechanismus

Vnitřní řád obsahuje postup při podávání a vyřizování žádostí, stížností a návrhů řediteli, pedagogickým pracovníkům zařízení a dalším osobám a orgánům.¹⁶

Děti mají možnost vhazovat dotazy nebo stížnosti adresované ředitelce, sociální pracovníci nebo vychovatelům do schránek důvěry, které jsou umístěny ve vestibulu hlavní a vedlejší budovy zařízení. Vnitřní řád však neobsahuje pravidla či postupy vyřizování takto učiněných podání. Stanoví pouze, že jsou s dětmi řešena převážně individuálně.¹⁷

Taková úprava interního stížnostního mechanismu není dostatečná. Není například zřejmé, jak se nakládá se stížností, kterou dítě podá anonymně, a individuální řešení tak nepřichází v úvahu. Zařízení by tedy mělo svůj interní stížnostní mechanismus podrobně a transparentně definovat. Toho lze docílit jasným stanovením, jakým způsobem mohou být stížnosti podávány, kdo je vyřizuje a jak je s nimi dále nakládáno. Tento názor potvrzují také standardy.¹⁸

Opatření:

- 11) Podrobněji popsat pravidla pro vyřizování stížností ve vnitřním řádu (kdo vyřizuje, v jaké lhůtě, jakým způsobem) a vhodně s nimi seznámit děti, např. pověšením na nástěnky v rodinných skupinách (do 6 měsíců).**

4.2 Externí stížnostní mechanismus

Děti s nařízenou ústavní výchovou mají právo obracet se žádostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení. Mohou také požadovat, aby podání adresovaná příslušným dohledovým orgánům byla ze zařízení odeslána v následující pracovní den po jejich odevzdání pracovníkům zařízení, a to bez kontroly jejich obsahu. Děti také mohou požádat o osobní rozhovor s pověřeným zaměstnancem orgánu sociálně-právní ochrany

---

16 Viz bod 5. písm. i) přílohy k vyhlášce, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

17 Viz bod 5.6.3 vnitřního řádu.

18 Standard 1.10.

děti (dále jen „OSPOD“), zaměstnancem České školní inspekce (dále jen „ČŠI“), ministerstva nebo orgánu kraje, a uskutečnit jej bez přítomnosti dalších osob.¹⁹

Vnitřní řád výše uvedená práva dětí výslovně stanoví.²⁰ Děti však mají k dispozici pouze kontakt na dozorujícího státního zástupce, který je vyvěšen na nástěnkách v rodinných skupinách. Na další dohledové orgány již děti kontakt nemají.

Opatření:

- 12) Zpřístupnit na nástěnkách v rodinných skupinách kontakty na příslušný OSPOD, ČŠI, ministerstvo a veřejného ochránce práv spolu s informací, že na tyto instituce se děti mohou obracet se svými stížnostmi, aniž by obsah podání někdo z personálu zařízení kontroloval (do 1 měsíce).**

5. Stravování

Zaměstnanci zařízení mohou zajišťovat stravování za pomoci dětí obdobně jako v rodině, zejména snídaně, svačiny, celodenní stravování o víkendech, v době svátků apod. s tím, že současně mohou provádět nákup potravin.²¹

O všedních dnech jsou dětem snídaně a obědy vydávány ve společné jídelně (pokud děti nechodí na obědy ve škole). Děti se tak nijak nepodílejí na jejich přípravě. Večeře jsou dětem distribuovány do rodinných skupin. Tam si děti samy naberou svou porci a po večeři společně umyjí nádobí.

Velmi kladně vnímám praxi, která v zařízení funguje o víkendech, kdy si děti připravují jídlo s vychovateli v rámci rodinných skupin. Potřebné potraviny nakupují děti, případně je jim nápomocen vychovatel. Při nákupu surovin na společné vaření se vychází z normativu, který je vyvěšen na jednotlivých skupinách.

Domnívám se, že zapojení dětí do výběru a přípravy každodenní stravy je jednou z žádoucích příprav na budoucí samostatný život po odchodu ze zařízení. Děti tak částečně přejímají odpovědnost za své denní povinnosti, jsou stavěny před nutnost volby a rozhodování v každodenních záležitostech a osvojují si potřebné životní dovednosti. Takový postup pak standardy doporučují jako dobrou praxi.²²

Společná příprava jídla slouží nejenom jako příprava dětí do života, ale zároveň může utužovat rodinnou skupinu a umožní dítěti podílet se na sestavení jídelníčku. Zejména starší děti by se měly učit připravovat si snídaně, svačiny a případně i večeře samostatně na rodinných skupinách a pomáhat s tím těm mladším. Doporučuji tedy zařízení, aby

---

19 Viz § 20 odst. 1 písm. i) a k) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

20 Viz body 5.8.1 písm. i) a k) vnitřního řádu.

21 Viz § 2 odst. 2 vyhlášky, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

22 Standardy 2.28 a 2.29.

zvážilo rozšíření dobré praxe, kterou již v současnosti praktikuje o víkendech, i na všední dny.

5.1 Místo a způsob stravování

Organizace stravování v zařízení je jedním z prostředků, jak lze napomoci k tomu, aby prostředí dětského domova bylo pro dítě více běžnou domácností než ústavním zařízením. Usedání rodiny ke společnému jídlu je často nejen společenským rituálem, ale i stabilizačním prvkem pro dítě.

Hromadné stravování ve společné jídelně, které s výjimkou večeří v zařízení probíhá ve všední dny, značně posiluje dojem ústavnosti. Vzhledem k tomu, že péče o děti umístěné v dětských domovech by měla připomínat fungování běžné rodiny, nelze tuto praxi hodnotit pozitivně. Není přitom zcela zřejmé, z jakého důvodu jsou snídaně a obědy podávány jinak než večeře. Jelikož je však praxe podávání večeře na rodinných skupinách již zažitá a funguje, domnívám se, že sjednocení podávání stravy bude snadno proveditelné.

Opatření:

13) Začít podávat všechna jídla na rodinných skupinách (do 3 měsíců).

5.2 Zákaz konzumace kofeinových nápojů

Dle zástupkyně ředitelky mají děti zakázáno v prostorách zařízení konzumovat jakékoli nápoje, které obsahují kofein. Ačkoli je dané omezení pravděpodobně vedeno úmyslem zamezit dětem v konzumaci nadměrného množství cukru, kofeinu a dalších povzbuzujících látek pro ně nevhodných, je takovýto plošný zákaz nadmíru restriktivní. Z kofeinových nápojů se pak stává „zakázané ovoce“, což pak děti může o to více svádět k jejich nákupu a konzumaci při samostatných vycházkách. Absolutní zákaz je pak nadmíru omezující zejména ve vztahu ke starším dětem a může ústít v absurdní situaci, kdy dospívající nemůže svobodně konzumovat například ani kofolu nebo kávu.

Za vhodnější považuji výchovné působení na děti, které bude spočívat například v kontrolované konzumaci kofeinových nápojů, přičemž s přibývajícím věkem dětí se míra dohledu bude úměrně snižovat. Je také namístě dětem vysvětlit, z jakých důvodů jsou činěna taková opatření, resp. proč pro ně konzumace kofeinových nápojů ve větší míře není vhodná.

Opatření:

14) Zrušit plošný zákaz konzumace kofeinových nápojů v prostorách zařízení (do 1 měsíce).

6. Pobyt dítěte mimo zařízení

Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy musejí vytvářet podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující

aktivní účast dítěte ve společnosti.²³ Dítě podléhá režimovým opatřením zařízení, do něhož bylo umístěno, avšak jejich nastavení musí současně respektovat zákonem zaručená práva dítěte. Zákon o ústavní nebo ochranné výchově explicitně formuluje práva dětí s nařízenou ústavní výchovou na kontakt s vnějším světem a rodinou²⁴, přičemž stanovuje také podmínky, za kterých může dojít k jejich omezení.²⁵

6.1 Omezování možnosti pobytu dítěte mimo zařízení

Víkendový pobyt mimo zařízení (tzv. dovolenka) je dětem obecně umožňován pouze jednou za 14 dnů. Toto pravidlo není uvedeno ve vnitřním řádu ani jiných interních předpisech zařízení. Jedná se tedy o nepsané pravidlo, jehož existenci potvrdil personál zařízení i všechny dotazované děti. Pouze výjimečně jsou povolovány dovolenky každý týden, a to pouze starším dětem, které jsou ve všech ohledech personálem hodnoceny jako bezproblémové. V době provádění návštěvy byly dle sdělení sociální pracovnice takové děti dvě.

Podle zástupkyně ředitelky jsou dětem povolovány víkendové dovolenky pouze jednou za 14 dnů zejména z toho důvodu, aby se v dětech pěstovala určitá sounáležitost se zařízením, tedy aby je nevnímaly jen jako internát a aby se zde umístěné děti sžily. Dále také uvedla, že není spravedlivé, aby za děti, které by jezdily na dovolenku každý víkend, plnily domácí práce a ostatní povinnosti dětí, které zůstávají přes víkend v zařízení.

Tuto argumentaci nelze přijmout. Sounáležitost s dětským domovem lze v dětech jen těžko pěstovat tím, že budou omezovány v osobním kontaktu s rodinou nebo s blízkými osobami. Naopak se domnívám, že tímto omezením dochází k pravému opaku a děti mohou dětský domov vnímat jako subjekt, který jim a jejich nejbližším brání ve styku a zneprůjemňuje jim život. Argument o sžívání dětí umístěných v zařízení prostřednictvím pořádání společných víkendových akcí také není namístě, neboť nejsou stanoveny jednotné dovolenkové víkendy, a děti se tak stejně v zařízení střídají. Domácí práce lze také rozvrhnout tak, aby děti pravidelně odjíždějící na víkendové dovolenky měly služby převážně přes všední dny.

Domnívám se, že současná praxe zařízení zasahuje do práv dětí a jejich blízkých na soukromý a rodinný život, která zaručuje článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách²⁶ a článek 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.²⁷ Jde zejména o to, že daný zásah v podobě omezení kontaktu s rodinou není nezbytný a není

---

23 Viz § 1 odst. 1 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

24 Jedná se zejména o právo dítěte na udržování kontaktu s blízkými osobami, právo přijímat s vědomím pedagogického pracovníka zařízení návštěvy a právo na samostatné vycházky. Tato práva jsou ustanovena v § 20 odst. 1 písm. n) až p) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

25 Tato práva lze částečně omezit pouze prostřednictvím udělení opatření ve výchově dle § 21 odst. 1 písm. c) a e) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

26 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

27 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

přiměřený účelu ústavní výchovy. Je také dle mého názoru namístě odkázat na dobrou praxi, kterou popisují standardy. Podle nich by zařízení mělo aktivně vytvářet podmínky pro vytvoření a udržování kontaktu dítěte s rodinou a blízkými osobami a podporovat děti v navazování kontaktů a k trávení svého volného času mimo zařízení v přirozeném sociálním prostředí.²⁸

Příkladem negativního vlivu současné praxe je případ dítěte D, které má dlouhodobý vztah se svým spolužákem žijícím u své babičky. Dítě D s babičkou svého partnera navázalo silný vztah, kdy o ní samo hovoří jako o „babičce“ a tvrdí, že je babička bere jako vlastní. Při rozhovoru uvedlo, že by si přálo trávit s partnerem a babičkou veškerý svůj volný čas, ale dětský domov je pouští na víkend pouze jednou za dva týdny, přičemž tyto pobyty jsou realizovány již rok. Když je nuceno zůstat přes víkend v zařízení, nudí se. Důvody, pro které nemůže jezdit na víkendové dovolenky každý týden, dítě nezná. Dle sdělení sociální pracovníce jsou v případě dítěte D splněny všechny požadavky pro udělení výjimky, ale konečné rozhodnutí je na ředitelce zařízení.

Opatření:

- 15) Zrušit pravidlo povolování víkendových dovolenek jen jednou za 14 dnů a informovat o tom zákonné zástupce a osoby blízké; zamítnat žádosti o dovolenky jen na základě zákonných důvodů a podporovat děti v trávení volného času mimo zařízení (bezodkladně).**

6.2 Zamítnutí žádosti o povolení pobytu dětí mimo zařízení

Ve spisové dokumentaci týkající se agendy povolování pobytu dětí mimo zařízení absentovala jakákoli zamítavá rozhodnutí. Z rozhovoru se sociální pracovníci vplynulo, že v případech, kdy zařízení žádosti o dovolenku nevyhoví, bez dalšího o tomto výsledku žadatele vyrozumívá telefonicky a informuje dané dítě.

Takový postup je v rozporu s právní úpravou, dle které o zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení má rozhodovat ředitel zařízení v oblasti státní správy²⁹, tedy v řízení o žádosti ve smyslu § 44 a násl. správního řádu.³⁰ Takovému rozhodnutí přitom vždy musí předcházet vyjádření OSPOD, obsahující souhlasné či nesouhlasné stanovisko k požadovanému povolení pobytu dítěte mimo zařízení.³¹ V situaci, kdy ředitelka zařízení nevydává žádné zamítavé rozhodnutí, neexistuje možnost, jak se proti zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení procesně bránit.³² Není také možné zpětně přezkoumat, z jakého důvodu byly žádosti zamítnuty, a může tak vznikat riziko svévole v rozhodování o záležitostech dítěte a jeho blízkých.

---

28 Standardy 2.14 a) a 2.26.

29 Viz § 24 odst. 3 písm. e) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

30 Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

31 Viz § 29 odst. 6 písm. e) zákona č. 359/199 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

32 Proti zamítavému rozhodnutí existuje možnost odvolání dle § 81 a násl. správního řádu.

Opatření:

- 16) V případech zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení vydávat rozhodnutí ve správním řízení (průběžně).**

Zastupování dítěte a rozhodování o jeho záležitostech

---

7. Zastupování dítěte ředitelkou zařízení

Ředitel zařízení je na základě ustanovení § 23 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy³³ oprávněn v zájmu úspěšné výchovy dětí zastoupit dítě v běžných záležitostech, a pokud jeho zákonní zástupci neplní své povinnosti nebo nejeví o dítě skutečný zájem, je oprávněn zastoupit dítě i ve věcech zásadní důležitosti, vyžaduje-li to zájem dítěte. V těchto případech je však nutné dbát možného střetu zájmů ředitele a samotného dítěte. Pokud se tedy názory ředitele a dítěte ve věcech zásadní důležitosti neshodují, musí se ředitel obrátit na soud s návrhem na ustanovení kolizního opatrovníka.³⁴

Ve spisové dokumentaci dětí byly založeny dokumenty s názvem „*Prohlášení zákonného zástupce*“. Podepsáním tohoto dokumentu zmocňovali zákonní zástupci ředitelku zařízení k jejich zastupování při vyřizování operativních záležitostí týkajících se dítěte. Obsahem tohoto prohlášení byl demonstrativní výčet konkrétních činností, ve kterých je ředitelka za zákonné zástupce oprávněna jednat. Jednalo se o tyto činnosti:

- jednání a rozhodování o psychologickém vyšetření,
- rozhodování o umístění dítěte do léčeben a ozdravoven, je-li to navrženo ošetřujícím lékařem nebo specialistou,
- rozhodování o operaci či jiném lékařském zákroku nebo výkonu, který byl doporučen lékařem,
- zápis do všech škol a učilišť v síti MŠMT,
- výběr budoucího povolání pro dítě s tím, že bude respektována situace na trhu práce a perspektiva uplatnění po skončení studia, zájmy a zaměření dítěte v souladu s jeho schopnostmi a zdravotní způsobilostí.

Zákonní zástupci dále souhlasili:

- s omlouváním nepřítomnosti dítěte ve všech druzích škol,
- s ozdravnými pobyty dítěte pořádanými dětským domovem, humanitárními organizacemi a sponzory, popř. se zahraničními rekreacemi,

---

³³ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Viz § 460 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- s účastí dítěte na letních táborech,
- s testováním dítěte na přítomnost omamných látek v těle,
- s vystavením fotografií dítěte v areálu dětského domova pro dekorativní účely.

Podpisem prohlášení dochází k obcházení zákona, neboť ředitelka zařízení pak zastupuje dítě i ve věcech zásadní důležitosti (zejména v oblastech vzdělávání, poskytování zdravotních služeb a hospitalizací dítěte) i v případech, kdy zákonní zástupci jeví o dítě zájem a jsou se zařízením v kontaktu. Je zřejmé, že se zařízení tímto postupem snaží zjednodušit si do budoucna získávání konkrétních souhlasů zákonných zástupců, avšak není možné současně ignorovat povinnosti stanovené právními předpisy.

Ředitelka zařízení sice uvedla, že se tento dokument používá jen u zákonných zástupců, kteří o dítě nejeví zájem a je obtížné je kontaktovat, avšak podepsaný dokument byl nalezen v drtivé většině osobních spisů dětí, a to i v těch případech, kdy zákonní zástupci byli se zařízením v pravidelném kontaktu. Jedná se například o případ dítěte E, které bylo do zařízení umístěno koncem roku 2018 z důvodu nástupu jeho matky do výkonu trestu odnětí svobody. Z jeho spisové dokumentace pak vyplývá, že matka do zařízení často telefonuje. Jestliže se tedy matka zdržuje na stále adrese a jeví o dítě zájem, nevidím zde důvod, proč by dítě měla v nikoli běžných věcech zastupovat ředitelka zařízení.

Domnívám se, že souhlas s testováním dítěte na přítomnost návykových látek, který je součástí „*Prohlášení zákonného zástupce*“, je vyžadován nadbytečně. I přes jeho případné neudělení je totiž ředitelka zařízení ze zákona oprávněna testování dítěte nařídit³⁵ a požádat poskytovatele zdravotních služeb o jeho provedení.³⁶ Tento postup je přitom v zařízení běžně dodržován. Doporučuji zvážit, zda je nutné vyžadovat tento souhlas i do budoucna.

Opatření:

- 17) Upustit od praxe předem vyžadovaných zmocnění k zastupování dítěte ve věcech zásadní důležitosti; zastupovat děti v nikoliv běžných záležitostech pouze v případech, kdy zákonní zástupci neplní své povinnosti nebo o dítě nejeví skutečný zájem (bezodkladně).**

7.1 Zastupování dítěte při poskytování zdravotních služeb

Některé z činností, které jsou součástí výše uvedeného demonstrativního výčtu v „*Prohlášení zákonného zástupce*“, představují zdravotní služby. Ty je možné dítěti poskytnout bez souhlasu zákonného zástupce pouze v případech, kdy tak stanoví zákon.³⁷

---

35 Viz § 23 odst. 1 písm. n) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

36 Viz § 38 odst. 2 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

37 Viz § 35 odst. 3, § 38 odst. 4 a 5 a § 42 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se například o situace, kdy je poskytnutí zdravotních služeb nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví, nebo kdy by v důsledku neléčení duševní poruchy došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví dítěte.

V ostatních případech se vyžaduje souhlas zákonného zástupce udělený poté, co jej zdravotnický personál řádně poučí o okolnostech a rizicích daného úkonu (tzv. informovaný souhlas). Ten nelze udělit ani předem při nástupu dítěte do zařízení, ani v době po poskytnutí zdravotních služeb. Předem formulované souhlasy tedy nejsou platné.³⁸ V případech, kdy je udělení souhlasu přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající věku dítěte, postačí pro zahájení poskytování zdravotních služeb souhlas samotného dítěte.³⁹

Opatření:

18) Nevyžadovat předem formulované souhlasy s poskytnutím zdravotních služeb (průběžně).

19) Při potřebě zajištění zdravotních služeb dítěti postupovat podle zákona o zdravotních službách (průběžně).

7.2 Rozhodování o vzdělávání dítěte

Vzdělávání dítěte se nesporně řadí mezi věci zásadní důležitosti ve smyslu ustanovení § 23 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy. Stejně tak výběr a příprava na budoucí povolání dítěte. Rozhodnutí o tom, kterou školu bude dítě navštěvovat, musí tedy činit zákonní zástupci dítěte, případně dítě s ohledem na svůj věk. Ředitel zařízení je ze zákona oprávněn zastoupit dítě pouze v situaci, kdy zákonní zástupci neplní své povinnosti nebo nejeví o dítě skutečný zájem. Zde znovu upozorňuji na nezbytnost jmenování kolizního opatrovníka soudem v případech, kdy se názory dítěte a ředitele neshodují.

Ze spisové dokumentace dětí vyplynulo, že ředitelka zařízení běžně zastupovala zákonné zástupce dítěte i v oblasti přípravy dítěte na jeho budoucí povolání (přestupy na jinou školu, přihlášky do škol, vyšetření dítěte ve školském poradenském zařízení atp.). Takový postup však není v souladu s právními předpisy. Ředitelka zařízení je povinna veškeré kroky, které hodlá podniknout v oblasti výběru budoucího povolání a přípravy dítěte na jeho výkon, předem projednat se zákonnými zástupci. Ředitelka má respektovat názor dítěte, je-li to možné. V opačných případech si má vyžádat stanovisko školy, kterou dítě navštěvuje, a vyjádření psychologa nebo speciálního pedagoga – etopeda.⁴⁰

Opatření:

20) Ponechat rozhodování o vzdělávání dítěte jeho zákonným zástupcům a samotnému dítěti (průběžně).

---

38 Viz § 34 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

39 Viz § 35 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

40 Viz § 2 odst. 9 vyhlášky č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Personál

---

8. Počet úvazků vychovatelů

Zařízení mělo v době návštěvy k dispozici 15 úvazků vychovatelů a k tomu v součtu $\frac{3}{4}$ úvazku přímé pedagogické činnosti zastávala vedoucí vychovatelka spolu se zástupkyní ředitelky a ředitelkou. Při provozu proklamovaných 7 rodinných skupin není v silách zařízení, aby vyhovělo požadavkům na organizaci a rozsah přímé pedagogické činnosti⁴¹ za současného dodržování pracovněprávních předpisů (zejména stran doby odpočinku, čerpání řádné dovolené atp.) a pružného reagování na mimořádné situace (zejména nemoc zaměstnanců, ošetřování člena rodiny atp.).

Zařízení je personálně poddimenzováno, což bylo patrné i při samotné návštěvě zařízení. Dvě vychovatelky byly aktuálně nemocné, a jelikož je nebylo kým nahradit, došlo k rozdělení dětí z jedné rodinné skupiny mezi ostatní skupiny, které nebyly kapacitně naplněny.⁴² Takové řešení není z dlouhodobého hlediska udržitelné. V krajních situacích pak může ústít v nezbytnost umístování dětí mimo zařízení, aby vychovatelé mohli čerpat řádnou dovolenou. Příkladem hromadného umístování dětí mimo zařízení jsou v případě navštíveného zařízení letní měsíce, kdy jsou děti posílány na dětské tábory a rehabilitační pobyty. To však samo o sobě není špatnou praxí.

Ředitelka zařízení se v současné době pokouší o získání finančních prostředků pro nábor dalších pedagogických pracovníků. V této části tedy apelují také na zřizovatele zařízení, aby navýšil počet zaměstnanců adekvátně k potřebám zařízení, a to včetně mzdových prostředků. Je bezpochyby žádoucí, aby personální podmínky byly shodné s dobrou praxí, uvedenou ve standardech.⁴³

Opatření:

- 21) Zajistit dostatek pedagogického personálu pro stabilní fungování proklamovaných sedmi rodinných skupin, nebo odpovídajícím způsobem snížit kapacitu zařízení (do 6 měsíců).**

9. Vztah k dětem

V dokumentaci dítěte E byl nalezen záznam vychovatelky, pravděpodobně klíčové pracovnice dítěte, který obsahuje komentáře jako „nemá hygienické návyky – ble“ nebo „děti ho vyloučily z kolektivu – to brzo“.

---

41 Stanovené vyhláškou, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, a nařízením vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

42 Této problematice se podrobněji věnuji v podkapitole 2. Nestálost rodinných skupin.

43 Standard 3.2.

ahoj,

od soudu přišla žádost o podrobnou /komické/ zprávu na [redacted]. Napiš mi, prosím, jak se adaptoval, co ho baví atd., jak se chová v DD, ve škole + prospěch. Stačí heslovitě.

Díky moc.pa [redacted]

[redacted] adaptace je velmi pomalá, špatně se adaptuje, díky mamince ,která ho neustále bombarduje telefonáty z vězení i 4x během 2minut.

Navádí ho, aby volal tetě, že si ho určitě vezmou na dovolenku ,nebo volala odpoledne ve 16.00 aby šel k tetě. [redacted] mluvila s tetou, ta ji řekla ,že [redacted] narušuje chod jejich rodiny, neposlouchá, nechce se přizpůsobit.

Zapomíná se ve sprše se namydlit – nemá hygienické návyky -ble

Je užalovaný, hraničí to už se šikanou, děti ho vyloučily z kolektivu-to brzo.

Baví ho jen PC, práci se vyhýbá – pořád výmluvy a proč já, musí mít poslední slovo a poukazuje na chyby druhých, které dělá sám.

V chování ve škole je to stejné jak v DD.

-poslední slovo, žaluje na děti, proč to musí dělat,

je vybíravý v jídle, štítí se dětí – ale na druhou stranu je schopný jíst ze špinavého nádobí.

Obr. 2 - Záznam vychovatelky ze spisové dokumentace jednoho z umístěných dětí

Domnívám se, že podobné komentáře vychovatelů jsou nevhodné, zvláště pak v případech, kdy je vychovatel klíčovým pracovníkem dítěte, a tedy teoreticky jeho nejbližší osobou v zařízení. Vztahy pracovníků zařízení k dětem by měly být založeny na respektu a porozumění a zařízení by mělo disponovat mechanismy prevence vzniku předsudků a jejich negativních dopadů na děti.⁴⁴ V tomto konkrétním případě daný mechanismus pravděpodobně selhal a je namístě provést opatření k nápravě současného stavu.

Opatření:

- 22) Zavést pravidelné supervize jako prevence syndromu vyhoření a vzniku předsudků ve vztahu ke svěřeným dětem (do 6 měsíců).**
- 23) V případech, kdy se ukáže, že klíčový pracovník má k dítěti záporný vztah, přidělit dítěti jiného klíčového pracovníka (průběžně).**

---

44 Standard 2.18.

Prostředí

---

10. Umístění zařízení

Hlavní budova zařízení se nachází uprostřed rozlehlé průmyslové zóny, která se rozprostírá za znojemským autobusovým a vlakovým nádražím. Budova je tak obklopena výrobními halami, skladišti, vrakovišti či pustými plochami, kolem kterých musejí děti každodenně několikrát procházet při docházení do školy a při vycházkách. Současné umístění zařízení může v dětech vzbuzovat sociální izolaci, případně může být překážkou v dostatečném rozvoji jejich sociálních schopností. Zařízení by mělo být začleněno v běžné zástavbě města tak, aby děti měly možnost využívat služby a příležitosti k trávení volného času v běžné komunitě.

Jsem si vědoma, že otázka umístění zařízení je v gesci jeho zřizovatele. Proto v této věci neformuluji žádné doporučení ve vztahu k zařízení, ale apeluji na Jihomoravský kraj, aby zvážil, zda nedisponuje jinými vhodnějšími prostory pro umístění daného školského zařízení.

11. Prostory rodinných skupin

11.1 Vybavení a vzhled

K vybavení prostor rodinných skupin umístěných na hlavní budově nemám výhrad. Každá rodinná skupinka disponuje dětskými pokoji, sociálním zařízením, společným obývacím pokojem s kuchyňským koutem a velkým jídelním stolem.

Obr. 3, 4 a 5 - Prostory 4. rodinné skupiny, budova Hakenova

Vybavení prostor rodinných skupin umístěných ve vedlejší budově je o poznání starší a zanedbanější, než je tomu v hlavní budově. Dle sdělení vedoucí vychovatelky se do něj již delší dobu neinvestovalo, neboť o vlastnictví budovy byl veden restituční spor. Ten však v nedávné době skončil ve prospěch Jihomoravského kraje a v blízké budoucnosti je plánována celková rekonstrukce budovy.

Obr. 6, 7, 8 a 9 - Prostory 5. a 6. rodinné skupiny, budova Na Návrší

S ohledem na plánovanou rekonstrukci vedlejší budovy zde neformuluji žádné doporučení, neboť předpokládám, že její součástí bude také obnova vnitřního vybavení.

11.2 Uzamykatelný prostor pro osobní věci

Podle vnitřního řádu si děti mohou své osobní věci, cennosti a finance ukládat prostřednictvím svého klíčového pracovníka v trezoru ve vychovatelně.⁴⁵ Tuto praxi potvrdil jak personál zařízení, tak i dotazované děti. Některé děti pak mají na pokoji k dispozici uzamykatelnou zásuvku u stolu, ale nemají od ní klíče.

---

⁴⁵ Viz bod 5.3 vnitřního řádu.

Všem dětem by měla být nabízena možnost využít uzamykatelný prostor k bezpečnému uložení svých osobních věcí, nejlépe v jejich pokoji. Tuto možnost nelze nahradit možností úschovy věcí u vychovatelů. Nabízí se paralela, kdy uzamykatelný prostor je standardem i ve výkonu trestu odnětí svobody. Vyšší standard by se pak měl projevit v tom, že dospívajícím dětem, podle míry jejich vyspělosti a sebeobslužných schopností, bude nabízena možnost uzamknutí celého pokoje.

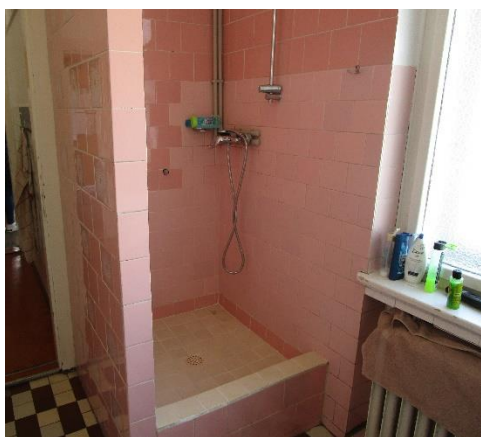
Opatření:

24) Zřídit dětem na pokojích uzamykatelný prostor, kam si mohou uložit své osobní věci (3 měsíce).

25) Umožnit starším dětem, aby si mohly uzamknout svůj pokoj (průběžně).

12. Toalety a sprchy

Děti by měly mít zajištěno soukromí během každodenních hygienických činností⁴⁶, přičemž důležitost této potřeby roste úměrně s přibývajícím věkem dětí. Je tedy nezbytné, aby byly toalety a koupelny uzamykatelné a sprchové kouty obsahovaly prvky zaručující soukromí, např. závěsy nebo matná skla.

Obr. 10 a 11 - Prostory koupelny 6. rodinné skupiny, budova Na Návrší

Obr. 12 - Nefunkční zámek na dveřích toalety 6. rodinné skupiny, budova Na Návrší

---

46 Standard 2.22.

Při prohlídce sociálních zařízení v hlavní i vedlejší budově zaměstnanci Kanceláře zjistili, že uzamykatelný mechanismus (např. tzv. WC zámek) buď zcela absentuje, nebo je nefunkční. Matnými skly byly vybaveny sprchové kouty pouze na hlavní budově. Současný stav považuji za nevyhovující a apeluji na zařízení, aby urychleně zjednálo jeho nápravu.

Opatření:

26) Vybavit toalety a koupelny uzamykatelnými mechanismy (do 1 měsíce).

27) Vybavit sprchové kouty ve vedlejší budově prvky zajišťujícími soukromí (do 1 měsíce).

13. Návštěvní místnost

Ačkoli vnitřní řád zařízení stanovuje, že „pro návštěvy je v každé budově vyhrazen vhodný prostor“⁴⁷, v hlavní ani ve vedlejší budově zařízení se nenachází samostatná návštěvní místnost. Dle sdělení ředitelky jsou děti navštěvovány velice zřídka a většinou tyto návštěvy probíhají mimo budovu. Pokud je však zájem na tom, aby se návštěva uskutečnila uvnitř zařízení, je v případě hlavní budovy realizována ve vestibulu nebo společné jídelně, v případě vedlejší budovy pak ve vstupní hale. I když Vnitřní řád explicitně nezakazuje, aby návštěvy probíhaly na pokojích dětí⁴⁸, Návštěvní řád výslovně stanovuje, že „návštěvám není povoleno pohybovat se v jiných prostorách domova“.⁴⁹

Obr. 13 - Vstupní hala budovy Na Návrší, kde jsou realizovány návštěvy

47 Viz bod 5.5.1.2 vnitřního řádu.

48 Podle bodu 5.5.1.3 vnitřního řádu „návštěvám není povoleno pohybovat se v jiných prostorách DD bez vědomí službu konajícího vychovatele“.

49 Viz Návštěvní řád, který je přílohou č. 9.9 vnitřního řádu.

Zařízení by mělo vytvářet podmínky pro vytvoření nebo pro udržování kontaktu dítěte s rodinou a blízkými osobami ve formě návštěv dítěte v zařízení.⁵⁰ Návštěvy nelze zcela přeměnit na společné trávení času mimo zařízení. Členové rodiny nebo blízké osoby dítěte by měli mít možnost podívat se na pokoj dítěte, a seznámit se tak s prostředím, ve kterém dítě žije. Výjimkou jsou samozřejmě případy, kdy by to mělo rušit spolubydlící dítěte nebo chod rodinné skupiny. Důležitou roli hraje také soukromí při návštěvách a jejich ničím a nikým nerušený průběh, zvláště pak v případech, kdy, jak sama ředitelka uvedla, k návštěvám dochází velice zřídka.

Opatření:

- 28) Zřídit důstojně a vhodně vybavený návštěvní prostor, kde bude mít dítě s návštěvníkem dostatek soukromí a nebude rušeno (do 1 roku).**

---

⁵⁰ Standard 2.14 a).

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	<ul style="list-style-type: none"> • Instruovat vychovatele stran účelu a významu vedení evidence podávání léků (opatření č. 7) • Zrušit pravidlo povolování víkendových dovolenek jen jednou za 14 dnů a informovat o tom zákonné zástupce a osoby blízké; zamítnout žádosti o dovolenky jen na základě zákonných důvodů a podporovat děti v trávení volného času mimo zařízení (opatření č. 15) • Upustit od praxe předem vyžadovaných zmocnění k zastupování dítěte ve věcech zásadní důležitosti; zastupovat děti v nikoliv běžných záležitostech pouze v případech, kdy zákonní zástupci neplní své povinnosti nebo o dítě nejeví skutečný zájem (opatření č. 17)
Do 1 měsíce	<ul style="list-style-type: none"> • Zpřístupnit na nástěnkách v rodinných skupinách kontakty na příslušný OSPOD, ČŠI, ministerstvo a veřejného ochránce práv spolu s informací, že na tyto instituce se děti mohou obracet se svými stížnostmi, aniž by obsah podání někdo z personálu zařízení kontroloval (opatření č. 12) • Zrušit plošný zákaz konzumace kofeinových nápojů v prostorách zařízení (opatření č. 14) • Vybavit toalety a koupelny uzamykatelnými mechanismy (opatření č. 26) • Vybavit sprchové kouty ve vedlejší budově prvky zajišťujícími soukromí (opatření č. 27)
Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> • Koncipovat každotýdenní setkávání dětí s psychologkou jako možnost, nikoli jako povinnost, a případná povinná setkání realizovat s menší intenzitou, např. jednou za měsíc (opatření č. 8) • Začít podávat všechna jídla na rodinných skupinách (opatření č. 13) • Zřídit dětem na pokojích uzamykatelný prostor, kam si mohou uložit své osobní věci (opatření č. 24)
Do 6 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> • Podrobněji popsat pravidla pro vyřizování stížností ve vnitřním řádu (kdo vyřizuje, v jaké lhůtě, jakým způsobem) a vhodně s nimi seznámit děti, např. pověšením na nástěnky v rodinných skupinách (opatření č. 11) • Zajistit dostatek pedagogického personálu pro stabilní fungování

	<p>proklamovaných sedmi rodinných skupin, nebo odpovídajícím způsobem snížit kapacitu zařízení (opatření č. 21)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zavést pravidelné supervize jako prevence syndromu vyhoření a vzniku předsudků ve vztahu ke svěřeným dětem (opatření č. 22)
Do 1 roku	<ul style="list-style-type: none"> • Zřídit důstojně a vhodně vybavený návštěvní prostor, kde bude mít dítě s návštěvníkem dostatek soukromí a nebude rušeno (opatření č. 28)
Průběžně	<ul style="list-style-type: none"> • Využívat ambulantních prostředků a nástrojů speciálně výchovné péče před přistoupením k hospitalizaci dětí na psychiatrii a náležitě to dokumentovat (opatření č. 1) • Vyžadovat zprávy o průběhu a výsledcích hospitalizace a tyto pak reflektovat při tvorbě programů rozvoje osobnosti dítěte (opatření č. 2) • Uvádět informace o hospitalizaci dětí na psychiatrii ve zprávách pro OSPOD a soudy (opatření č. 3) • Pokusit se změnit náhled dětí na psychiatrické hospitalizace (opatření č. 4) • Při omlouvání dětí z vyučování neuvádět důvody hospitalizace (opatření č. 5) • Uvádět veškeré změny medikace spolu s důvody, které k nim vedly, do spisové dokumentace dětí (opatření č. 6) • Přístupovat k rozdělování rodinných skupin jen ve výjimečných případech (opatření č. 9) • Nerozdělovat sourozence mezi jiné rodinné skupiny pouze z provozních důvodů (opatření č. 10) • V případech zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení vydávat rozhodnutí ve správním řízení (opatření č. 16) • Nevyžadovat předem formulované souhlasy s poskytnutím zdravotních služeb (opatření č. 18) • Při potřebě zajištění zdravotních služeb dítěti postupovat podle zákona o zdravotních službách (opatření č. 19) • Ponechat rozhodování o vzdělávání dítěte jeho zákonným zástupcům a samotnému dítěti (opatření č. 20) • V případech, kdy se ukáže, že klíčový pracovník má k dítěti záporný

vztah, přidělit dítěti jiného klíčového pracovníka (opatření č. 23)

- Umožnit starším dětem, aby si mohly uzamknout svůj pokoj (opatření č. 25)